Kulturutskottets betänkande

1979/80:1

med anledning av motion om besvär vid arrende av kyrklig jord

Motionen

I motionen 1978/79:262, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1978/79:34 uppskjutits till riksmötet 1979/80, har Hugo Bengtsson (s) och Gusti Gustavsson (s) yrkat att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagstiftningen om förvaltning av kyrklig jord att motionens krav tillgodoses.

Vad motionärerna önskar är dels att enskild person skall få rätt att anföra besvär över beslut om fastställande av arrendevillkor beträffande viss kyrklig jord, dels att en ny besvärsinstans ovanför stiftsnämnden skall införas i dylika mål.

Gällande författningsbestämmelser

Enligt lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord 1 § avses med kyrklig jord löneboställe, prästgård, församlingskyrkas fastighet, prästlönefondsfastighet, kyrkofondsfastighet, domkyrkas fastighet och biskopsgård. Hit hör däremot inte jord som en kyrklig kommun köper för uttaxerade medel för att använda exempelvis som tomt för ett församlingshem.

Löneboställes skog förvaltas av stiftsnämnden, löneboställe i övrigt av vederbörande pastorat (9 §).

Sådant löneboställe som inte förvaltas av stiftsnämnd får av förvaltaren (dvs. pastoratet) upplåtas på arrende för jordbruk endast på de arrendevillkor som boställsnämnden fastställer (15 §).

Boställsnämnder finns i varje stift till det antal som regeringen bestämmer. Varje nämnd består – förutom av ordförande – av två ledamöter vilka båda skall ha insikt i jordbruk. Ledamöterna utses av länsstyrelsen. Den ene av de två ledamöterna vid sidan av ordföranden skall vara arrendator, och den andre, som ej får vara arrendator, skall utses efter förslag av sammanslutning som företräder pastoraten i stiftet (7 §).

Förvaltningen av löneboställe skall "inriktas på att egendomens avkastningsförmåga tillgodogöres på ekonomiskt bästa sätt. Naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen skall beaktas i skälig omfattning" (14 §).

Beslut som boställsnämnden fattar enligt kyrkliga förvaltningslagen kan överklagas hos stiftsnämnden men endast av den som förvaltar egendomen, dvs. såvitt gäller löneboställe som ej förvaltas av stiftsnämnden av pastoratet (30 §).

Beslut som stiftsnämnd fattar i fråga som fullföljts dit kan inte överklagas –

stiftsnämnden är alltså i dessa fall sista instans (förordningen 1971:860 om förvaltning av kyrklig jord 110 §).

Avkastningen av löneboställe som förvaltas av pastorat ingår i pastoratets prästlönetillgångar. Avkastningens storlek påverkar behovet av tillskott av skattemedel för bestridande av de avlöningskostnader som pastoratet skall svara för.

Motionärernas motivering

Motionsyrkandet motiveras i motionen på följande sätt.

Detta att ingen annan än jordförvaltaren kan anföra besvär över boställsnämnds beslut är klart otillfredsställande, liksom att ingen överinstans över stiftsnämnden finns, där av den fattade beslut kan bli prövade.

Beslut fattade av kommunfullmäktige i den borgerliga kommunen kan i sak överklagas av enskild person. Samma förhållande borde också gälla beslut om arrendesättning av kyrklig instans.

Klart oskäliga arrenden har enligt vår uppfattning fastställts. Pastoratet har härigenom erhållit lägre inkomster, inkomster som församlingsborna i stället får tillskjuta i form av ökad utdebitering. Att en överinstans över stiftsnämnden tillskapas för överprövning är alltså påkallat. Härigenom skapas också garantier för att större enhetlighet vid arrendesättning blir genomförd.

I motionen redovisas siffror som gäller två olika kyrkliga arrenden. Arrendeavgiften är i dessa fall 338 resp. 385 kr. per tunnland. Motionärerna uppger att lantbrukare som arrenderar privatägd jord av motsvarande kvalitet i samma trakt betalar en årlig arrendeavgift som ligger mellan 800 och 900 kr. per tunnland.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid förra riksmötet behandlades en motion av samma motionärer vilken också gällde besvär vid arrende av kyrklig jord. I denna motion yrkades sådana ändringar i berörd lagstiftning att församling, församlingsmedlem och arrendator skulle få rätt att besvära sig över beslut både av boställsnämnden och av stiftsnämnden i fråga om fastställande av arrendevillkor för löneboställe. Denna motion avstyrktes av kulturutskottet (KrU 1978/79:4) och avslogs av riksdagen.

Utskottet

I motionen aktualiseras förfarandet vid fastställandet av kyrkliga jordbruksarrenden. Främst avses arrenden av löneboställen som förvaltas av vederbörande pastorat, men formuleringen i motionen är sådan att även andra slag av kyrklig jord kan vara åsyftade. Motionärerna påpekar att arrendeinkomsterna har betydelse för storleken av den kyrkliga utdebiteringen. Av den anledningen bör de enskilda människorna, som berörs av

möjlighet att påverka arrendevillkoren.

Utskottet har i det föregående redogjort för vissa bestämmelser i gällande författningar om förvaltningen av kyrklig jord. Av denna redogörelse framgår att löneboställe får upplåtas på arrende för jordbruk endast på de arrendevillkor som vederbörande boställsnämnd fastställer. Detta innebär att det i varje enskilt fall är en sakkunnig nämnd som beslutar om arrendebeloppets storlek. Nämndens beslut kan sedan överklagas hos ytterligare en nämnd som inrymmer sakkunskap, nämligen stiftsnämnden.

Utskottet anser inte att det anförts tillräckliga skäl för att införa en möjlighet att få arrendefrågan prövad i ytterligare en instans och inte heller för ett beslut om att enskild församlingsmedlem skall få rätt att anföra besvär över boställsnämndens beslut i ifrågavarande fall. Utskottet avstyrker motionens yrkande om att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om ändring i lagstiftningen om förvaltning av kyrklig jord.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:262.

Stockholm den 18 oktober 1979

På kulturutskottets vägnar
KARL-ERIC NORRBY

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Karl-Eric Norrby (c), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Lars-Ingvar Sörenson (s), Olle Eriksson (c), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Ing-Marie Hansson (s), Maja Bäckström (s), Börje Stensson (fp), Sten Sture Paterson (m), Lennart Bladh (s) och Gunnel Liljegren (m).

GÖTAB 62734 Stockholm 1979